

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ І ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

До захисту допущено
Завідуюча кафедри

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)
« ____ » _____ 2015 р.

Дипломна робота

освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»

з напрямку підготовки (спеціальності) 7.02030304 «Переклад»

на тему Соціокультурні особливості англійських фразеологізмів і способи їх перекладу українською мовою

Виконала: студентка V курсу, групи ЛА-41с

Шевченко Вікторія Ігорівна _____
(підпис)

Керівник доцент, к. філол. наук Ткачик О.В. _____

(підпис)

Консультант ст. викл. Бесклетна О.О. _____

(підпис)

Рецензент доцент, к. пед. наук Литовченко І.М. _____

(підпис)

Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань

Студент _____
(підпис)

Київ - 2015 року

ВСТУП

Фразеологія – один із розділів лексикології, що вивчає усталені мовні звороти. Об'єктом дослідження фразеології є стійкі вислови, їх структура, семантика, походження та взаємозв'язок з іншими мовними одиницями. Фразеологією також є сукупність усталених зворотів певної мови. Фразеологія національної мови постійно збагачується та вдосконалюється. Вона вбирає в себе такі безцінні скарби, як приказки та прислів'я, професіоналізми, мовні штампи, кліше, тощо, – усе, що впродовж багатьох років та століть зберігає у своїй пам'яті носій мови – народ [2, с.13].

В англійській мові фразеологізми займають особливе місце. Науковців приваблює і викликає неабияку зацікавленість їх специфічна структура. Фразеологічні одиниці є частиною культури англійського народу, тому потрібно знати і розуміти їхню структуру, семантику та суть, тому що без знань та розуміння фразеологічної одиниці дуже важко досягнути національний склад мислення носіїв мови. Інтерес до фразеологізму постійно зростає, як до універсального засобу і способу людського мислення.

Фразеологічні одиниці стали об'єктом дослідження мовознавців М.В. Ломоносова, Ф.І. Буслаєва, О.О. Потебні, І.І. Срезневського, О.О. Шахматова. Вони ґрунтовно дослідили синтаксичну природу словосполучень, а також висвітлили стилістико-семантичні особливості стійких комплексів слів [19, с.160-162].

Отже, **актуальність теми дослідження** зумовлена необхідністю поглибленого вивчення важливого мовного явища, яке відіграє провідну роль у передачі інформації – фразеологізму, зокрема його соціокультурних особливостей.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що у ній здійснено спробу висвітлити основні способи відтворення фразеологічних одиниць при перекладі з англійської мови на українську за допомогою системного багатоаспектного контрастивного аналізу структури фразеологізмів досліджуваного типу англійської та української мов.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці англійської та української мов.

Предметом дослідження є лінгвістичні особливості соціокультурно-маркованої лексики та способи її перекладу з англійської мови на українську.

Мета роботи полягає у контрастивному аналізі фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах та визначенні основних способів передачі їх змісту з англійської мови на українську.

Для реалізації поставленої мети було визначено такі **завдання**:

- дати визначення поняттю фразеології як лінгвістичної дисципліни;
- надати визначення фразеологічній одиниці;
- охарактеризувати та визначити особливості фразеологічних одиниць;
- проаналізувати джерела виникнення фразеологізмів;
- дослідити соціокультурний аспект, зокрема поняття «фонові знання»;
- виявити сфери вживання фразеологізмів;
- розглянути різноманітні класифікації фразеологічних одиниць;
- проаналізувати основні способи перекладу фразеологізмів.

Методи дослідження полягають в аналізі та синтезі спеціалізованої літератури, систематизації довідкової літератури, узагальненні використаного матеріалу, класифікації та зіставлення варіантів перекладу та проведенні дослідження проблеми врахування соціокультурного змісту у процесі перекладу фразеологізмів .

Теоретичне значення роботи полягає у певному внескові в напрацювання проблем перекладознавства, зокрема у дослідженні соціокультурних особливостей англійських фразеологізмів та визначенні способів їх перекладу українською мовою.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання її результатів і матеріалів у викладанні та проведенні лекцій, семінарів та практичних занять з курсів вступу до перекладознавства, теорії й практики перекладу англійської мови, порівняльної лінгвістики.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи були представлені на двох наукових конференціях: Міжнародна науково-практична

конференція «Сучасні філологічні студії: теоретична та прикладна лінгвістика» та XIV Всеукраїнська студентська науково-практична Інтернет-конференція «Innovations in Science and Technology».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, в якому подається інформація про актуальність, об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, а також теоретичне, практичне значення даного дослідження, та трьох розділів.

У першому розділі подається загальна характеристика фразеології та фразеологічних одиниць, їх основні ознаки та особливості. Також розглядаються джерела виникнення, соціокультурний аспект та сфери вживання фразеологізмів. Загалом розділ присвячений розгляду основних теоретичних питань, пов'язаних із фразеологічними одиницями.

Другий розділ присвячений різноманітним класифікаціям фразеологічних одиниць, які були розроблені такими вченими, як В.В. Виноградов [16-17], М.М. Шанський [43-45], О.В. Кунін [30], І.В. Корунець [26-27]. Також у розділі розглянуто основні способи перекладу за В.Н. Комісаровим [25], І.В. Корунцем та О.В. Куніним. Відповідні класифікації та прийоми перекладу ілюстровані прикладами з англійської та української мов.

Третій розділ присвячений детальному аналізу засобів перекладу фразеологізмів. Для проведення дослідження було відібрано 1163 одиниці, надані в додатках А-Д. Відсоткове співвідношення способів перекладу фразеологічних одиниць зображено в додатках Е-Ї.

Також робота включає в себе висновки до кожного розділу, загальні висновки, а також резюме англійською мовою, список використаних джерел, який містить 53 джерела і десять додатків.

SUMMARY

The given paper is devoted to the idiomatic expressions, as one of the most common stylistic devices. The aim of the work is to analyze the sociocultural peculiarities of these phraseological units and define the main ways of their translating.

In the first chapter there are the general characteristics and main features of phraseology, the description of fixed phrases in the Ukrainian and English languages, their origin, spheres of application and cultural background.

In the second chapter there are various classifications of the phraseological units, which are represented by well-known scholars. A lot of linguists such as A. Kunin, V. Vinogradov, I. Korunets, M. Shansky and others devoted their works to studying and researching the idiomatic expressions as the most common stylistic device.

The third chapter is devoted to the detailed analysis of the translation means. It displays by which method English idioms are translated. During our research we have analyzed 1163 fixed phrases. We have found out that 19% were translated with the help of full equivalents, 20% were translated with the help of partial equivalents, 29% of idioms were translated with analog phrases, and 32% were translated with the help of descriptive translation. Also phraseological units were classified into 7 thematic categories.

Having conducted the research we found out that idiomatic vocabulary is very difficult for the translation, because translators should identify an idiom in the English text and chose a proper equivalent in the Ukrainian language. While translating fixed phrases, the translator should not forget about differences in culture and traditions of both languages. Fiction literature is characterized by frequent use of different stylistic devices, especially idiomatic expressions, which make fiction works more interesting and stylistically beautiful.

The paper consists of introduction, three chapters with subparagraphs, ten appendices and conclusions. The list of used literature includes 53 sources.

ЗМІСТ

ВСТУП 4

РОЗДІЛ I ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНІЙ
АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ 7

- 1.1. Поняття фразеології та характеристика фразеологічних одиниць. 7
- 1.2. Джерела виникнення фразеологізмів. 11
- 1.3. Соціокультурний аспект фразеологічних одиниць. 15
- 1.4. Поняття «фонові знання». 18
- 1.5. Сфери вживання фразеологічних одиниць. 20

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I 23

РОЗДІЛ II КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА СПОСОБИ ЇХ
ПЕРЕКЛАДУ 24

- 2.1. Семантична класифікація В.В. Виноградова. 24
- 2.2. Класифікація фразеологічних одиниць М.М. Шанського. 26
- 2.3. Структурно-семантична класифікація фразеологічних одиниць
О.В. Куніна. 28
- 2.4. Класифікація фразеологізмів за І.В. Корунцем. 30
- 2.5. Основні способи перекладу фразеологічних одиниць. 33

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II 40

РОЗДІЛ III АНАЛІЗ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ 41

- 3.1. Способи перекладу та тематика фразеологічних одиниць. 41
- 3.2. Використання повного еквіваленту при перекладі фразеологічних
одиниць. 45
- 3.3. Використання часткового еквіваленту при перекладі фразеологічних
одиниць. 46
- 3.4. Використання аналогу при перекладі фразеологічних одиниць. 48
- 3.5. Використання опису при перекладі фразеологічних одиниць. 50

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III 53

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ 55

SUMMARY 57

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 58

Додаток А ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ
ПОВНОГО ЕКВІВАЛЕНТУ 63

Додаток Б ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ
ЧАСТКОВОГО ЕКВІВАЛЕНТУ 69

Додаток В ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ
АНАЛОГУ 75

Додаток Д ПЕРЕКЛАД ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ
ОПISУ 84

Додаток Е ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ СПОСОБІВ ПЕРЕКЛАДУ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ 93

Додаток Є ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕМАТИКИ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ 94

Додаток Ж ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОВНОГО ЕКВІВАЛЕНТУ 95

Додаток З ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ЧАСТКОВОГО
ЕКВІВАЛЕНТУ 96

Додаток И ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ АНАЛОГУ 97

Додаток І ВІДСОТКОВЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ПЕРЕКЛАДУ
ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ОПISУ 98